

**Venerabilis Bedæ Presbyteri Anglo-Saxonis, Doctoris
Ecclesiæ Vere Illuminati Opera Theologica, Moralia,
Historica, Philosophica, Mathematica & Rhetorica,
quotquot hucusque haberi potuerunt omnia**

In Vetus Et Novum Testamentum, Salvberrimis In Moysis Pentatevchvm,
Tobiam & Iobum, Libros Regum, Davidis Pasalmos, Parabolas Salomonis &
Cantica, Prophetas &c. explanationibus & Quæstionibus enodata:
Moralibus doctrinis & expositionibus in quatuor Evangelistarum Evangelia
illustrata: facundissimis ...

Qvo Eivsdem Philosophia, Mathesis Et Chronologia: Sive De Natura Rerum,
Ratione Temporum., Sex Mvndi Ætatibvs, Philosophiæ Elementis; Et Alii
Vtilissimi Simvl Et Cvriosi Tractatus

Beda <Heiliger>

Coloniæ Agrippinæ, 1688

Proverbiorum liber.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72047](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72047)

VENERABILIS BEDÆ PRESBYTERI PROVERBIORUM LIBER.

PROLOGVS.

*C*um nuper illa quæ dicuntur Senecæ Proverbia, per alphabeti ordinem distincta legissem, primo quidem mirabar tantam cuiquam infidelium prudentiam inesse potuisse, quantum in quibusdam eorundem proverbiorum dictis reperitur, deinde non parum incitabar ad hoc, ut eum aliquo simili studio imitarer, colligendo scilicet tam ex secularibus quam ex sacris literis, tum etiam ex nostris proverbis aliqua ad edificationem fidelium congrua. Si enim idem Seneca nullam fidem vel spem pro æterna vita obtinenda habens, sed tantummodo in hac vita morum probitate delectatur, stultus esse corrigere, & alios ad correctionem instruere, quanto magis ego, qui credo Deum ubique esse presentem, æternamque vitam diligentibus se promittentem, quique scio omnibus dictum qui audit, dicat, Veni & Clama ne cesses, & Annuncia populo meo scilicet eorum & iuxta Evangelicam parabolam alij quidem quinque talenta ad usum data, alij vero duo, alij autem unum, pater familias dicente, Negotiamini dum venio, aliquos per concessa scientia dona ad edificationem trahere debeo. Et quam iocundum ac suave videri debet unicuique, ut aliqua sententia brevissimæ verbulæ per quæ emendari valeat in mente memoriamque sua iugiter teneat, quandoquidem sceleratum latronem paucis verbis Domino supplicantiem & dicentem, Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum: scimus omnium veniam peccatorum suorum impetrasse. Quem rogo intelligentia donum à Deo postulantem edocere non potest, qualiter hoc obtineat, si illum verficulum sapius scum ruminat, Intellectus bonus omnibus facientibus eum? Certè si tantummodo sensum eorundem verborum sciat, veritateque in his esse credat, sufficere ei possunt ad salutem. Docent namque illum, quòd si id bonum quòd iam intelligit faciat, amplior ei intellectus veniat, Nonne huiusmodi doctrina & promissio amplectenda est omni modo? Similis quoque doctrina potest inveniri in multis sententiis, quæ hic posui. Sed prædictam sententiam in hoc Prologo solummodo exposui, ut lectoris animum ad legendam non solum ista quæ hic collegi, sed etiam ad omnia sacra scriptura dicta incitarem. Nulli enim ad salutem sufficit, quòd sacra verba sine intentione cordis audit, vel legit. Unde & Dominus noster in Evangelio auditoris suos sapius admonet dicens, Qui habet aures audiendi audiat: Ac si diceret: Qui habet voluntatem & intentionem illam, ut præceptis divinis obediens, bona quæ intelligit faciat, docentem me audiatur, alioquin nihil ei prodest verba mea audire. Proverbiorum autem hic collectorem dictis parvulis quilibet scholastici si ita cuiquam videatur, possunt post Psalterij lectionem aptè instrui, sunt enim multo brevioris & planioris sententiæ, quam illa fabulosa Aniani dicta: sed & utiliora quam quedam Catonis verba, quæ utraque omnes penè magistri legere solent ad prima puerorum documenta, non attendentes quòd tam parvulis quam senioribus Christi fidelibus sacra potius quam gentilia rudimenta aprimitus sint exhibenda, ut in his aliquatenus instructi, postea seculares literas arti Grammaticæ congruas securius discant. Nam licet parvulimino capaces sint discernere inter bonum & malum, facilius tamen & tenacius eis inhaerere solet malum quam bonum. Ideoque qui studiosi esse velint pro bono instruendorum parvulorum exitu, studeant etiam aliquid pro bono eorum introitu, sciant quæ quia difficillimum est homini recedere à malo, quòd usu comprehendit diuturno. Præterea attendendum est, quia cum Deus prospicit super filios hominum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum: cernit etiam quæ sit cura vel intentio magistrorum in doctrina discipulorum, utrum eos doceant pro appetenda gloria seculari an pro spiritali. Hæc vos discipuli, pariter quæ notate magistri.

PROVERBIA.

*A*djuvatorum nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram.

Allevat Dominus omnes qui corruunt, & erigit omnes elisos.

Apud Dominum gressus hominis dirigitur, & viam ejus volat.

Apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio.

Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta.

Arcta & angusta via est, quæ ducit ad vitam.

Anima quæ peccaverit, ipsa morietur.

Anima iusti, sedes est sapientiæ.

Audiens sapiens sapientior erit.

Aversio parvulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet illos.

Argentum electum lingua iusti.

Amicus stultorum efficietur similis.

Ambulans recto itinere, & timens Deum, despicitur ab eo quo infami graditur via.

Agnum quocunque ierit sequi, specialiter congruit virginitati.

Avarus non impletur pecunia, & qui amat divitias fructum non capit ex eis.

Accedens ad servitutem Dei, sit in iustitia & timore Christi, & præpara animam tuam ad tentationem.

Ante ruinam exaltatur cor, & ante gloriam humiliatur.

Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem.

Anima-

Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei.
 Abel esse renuit, quem Cain malitia non exercet.
 Amor Dei nunquam est ociosus.
 Abiciens disciplinam, citò sentiet ruinam.
 Amicus in necessitate probatur.
 Amor seculi contemptus est Dei.
 Amor seculi thesaurizat morti.
 Alia percussio est qua peccator quilibet corrigitur, alia qua condemnatur.
 Ad magna gaudia perveniri non potest, nisi per magnos labores.
 Ad mortem properat, qui citò de quoquam judicat.
 Amare filiorum, timere est servorum.
 Apud homines cor ex verbis, apud Deum verò verba pensantur ex corde.
 Aqua nobis in vinum vertitur, quando sacra historia in spiritali nobis intelligentiam commutatur.
 Avarus propriè causa est miseris, ingerens sibi sitim avaritiæ.
 Amicum res secundæ parant, adversæ probant.
 Avarus nihil rectè facit, nisi quod moritur.
 Avaro tam deest quod habet, quam quod non habet.
 Avaritia semper odiosos, largitas claros facit.
 Avaritia desideratis opibus non extinguitur, sed augetur.
 Ante conversionem præcedit turba peccatorum, post conversionem sequitur turba tentationum.
 Alterius virtutis ope virtus indiget omnis.
 Amare recta non poteris, nisi pro Christo humilieris.
 Ad humilitatem non potes pervenire, nisi magna utriusque hominis contritione.
 Ardua fides robustos exigit annos.
 Affectus carnis nisi mentis jure demantur, unumquemque hominem ducunt ad perditionem.
 Ardua res nimium famulari post dominatum.
 A Domino cuncta bona sunt omnino petenda.
 Actio virtutum constat perfectio morum.
 Ante Dei vultum nil pravi constat inultum.
 Apertius & melius per opera quam per verba insinuat via vitæ.
 Ambitio multos mortales falsos fieri coëgit.

B.

Beatī quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum testa sunt peccata.
 Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus.
 Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Deus.
 Beatus qui tenebit & allidet parvulos suos ad petram.
 Brachia peccatorum conterentur, confirmat autem justos Deus.
 Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis.
 Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.
 Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus.
 Beatus vir qui inventus est sine macula, & qui post aurum non ambulat, nec speravit in pecunia & thesauro.
 Beatus homo qui semper est pavidus: qui verò mentis est durus, corruet in malum.
 Benè consurgit diluculo, qui bona quarit.
 Bonum est viro cum portaverit jugum ab adolescentia sua.
 Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum.
 Brevis omnis malitia super malitiam mulieris.
 Beatus qui habet partem in resurrectione prima.
 Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.
 Bene loqui & malè vivere, nihil est aliud nisi seipsum damnare.
 Bonum intellectum habet, qui quod rectè intelligit, facit.
 Beneficium qui dare nescit, injustè perit.
 Bonorum mens quo duriora pro veritate tolerat, eo certius æternitatis præmia sperat.
 Beatius est dare quam accipere.
 Bonum si facere nequeas, non tamen culpas vel prohibeas.
 Bona conscientia in tenebris splendorem proprium tenet.
 Brevis vitæ præsentis pensanda est ab universis.
 Bellum optimum agitur, cum spiritus carni adversatur.
 Bellator fortis qui se poterit superare.
 Bis gratum tribuit, qui quod debet citò reddit.
 Blandus mansuetis sis, districtusque superbis.
 Bestia crudelis est, cor pravæ mulieris.
 Bibere & manducare nulli concessum est ad gulam explendam, sed ad famem sitimque restringendam.
 Bonus non est, quem malorum improbitas non probavit.

C.

Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annunciat firmamentum.
 Cum electo electus eris, & cum perverso perverteris.
 Cor contritum & humiliatum Deus non despiciet.
 Considerat peccator justum, & quarit mortificum eum.
 Calix in manu Domini vini mei plenus mixto.
 Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia ejus.
 Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini.

Custodit Deus omnes diligentes se, & omnes peccatores disperdet.
 Cum facis eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua.
 Cælum & terra transibunt, verba autem Dei non transibunt.
 Cæcus si cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt.
 Cogitatio humani cordis prona est in malum ab adolescentia sua.
 Curatio cessare facit peccata maxima.
 Cum placuerint Domino viæ hominis, inimici quoque ejus convertentur ad pacem.
 Cogitationes justorum judicia.
 Cor regis in manu Dei, ubicunque voluerit inclinat illud.
 Considera opera Dei, quod nemo possit eum corrigere, quem ille despexerit.
 Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua.
 Cor hominis disponit viam suam, sed Domini est dirigere gressus ejus.
 Cor sapientium ubi tristitia est, & cor stultorum ubi læticia.
 Cor quod novit amaritudinem animæ suæ, in gaudio ejus non miscbitur extraneus.
 Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua.
 Cani sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata.
 Cui multum datur, multum ab eo exigitur.
 Confortamini in Domino, & in potentia virtus ejus.
 Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.
 Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem.
 Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit sensum multa cogitantem.
 Corruptunt mores bonos colloquia mala.
 Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem ut salvemini.
 Cum Deus omnia facere possit, malum tamen quia nihil est, facere non potest.
 Credens Deum omnia posse præstare, petita citius meretur obtinere.
 Contra Deum consilium nec magnum nec minimum.
 Causa quæ non prævidetur, non permittit quenquam ad meliora proficere.
 Coactum servitium Deus non quarit.
 Custos castitatis est virtus humilitatis.
 Cito in crimina majora cortuit, qui parva pro nihilo ducit.
 Caput est discordiæ, quæ ex communibus propria studet facere.
 Continentia non corporis, sed animi est virtus.
 Consilio opus est factio.
 Concordia parvæ res crescunt, discordia maximæ dilabuntur.
 Commoda quæque cum habentur, parva videntur: cum verò defuerint, apparent quanta fuerunt.
 Carnis virginitas quamvis sit cælica virtus, non prodest cuiquam sine mentis virginitate.
 Consuetudo mala vix aut nunquam superatur.
 Cælum non animum mutant, qui trans mare currunt.
 Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.
 Confer opem miseris quamcunque vales, & egenis.
 Copia virtutum constat corpus velut unum.
 Crimen æquale committunt, & is qui alicui detrahit, & qui detrahentem libenter audit.
 Cum dolore abscondenda sunt, quæ leviter sanari non possunt.
 Cujus quisque facit opera, ejus vocatur filius.
 Cui gratum sit vocari filius Dei, veneretur Deum ut patrem, faciens ejus voluntatem.
 Captivitas est maxima, ubi animæ captivæ ducuntur.
 Cadens apertos oculos habet, qui rectè quidem loqui scit, sed rectè vivere contemnit.
 Cupiens cognoscere quanta Dei gratia sit circa se, inspiciat alios: & quantumque plus habere se senserit in sospitate, vel intelligentia, vel in possessione alicujus rei, tantis sciat se esse ditiores in gratia Dei.
 Communis morbus communiter est abigendus.
 Corrige te primum, qui rector sis aliorum.
 Conveniens quid sit pendere convenit omni.
 Compatitur nulli qui non sibi scit misereri.
 Cum caput agrotat, corpus simul omne laborat.

D.

Dominus de cælo prospicit super filios hominum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum.
 Dominus interrogat justum & impium: qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam.
 Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa.
 Dominus virtutem populo suo dabit. Dominus benedicit populo suo in pace.
 Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt.
 Dulcis & rectus Dominus, propter hoc legem dabit delinquentibus in via.
 Deus iudex justus, fortis & patiens.
 Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.
 Deus manifestè veniet, & non silebit.
 Divites egerunt & esurierunt: inquirentes autem Dominum, non minuentur omni bono.
 Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.
 Declina à malo, & tac bonum.
 Date, & dabitur vobis.
 Dimitte, & dimittetur vobis.
 Deus non est mortuorum, sed viventium.
 Dignus est operarius mercede sua.
 Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & proximum tuum sicut teipsum.

Deus fidelis & absque ulla iniquitate.
 Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & sublimat.
 Dominus mortificat, & vivificat, deducit ad inferos, & reducit.
 Deum time, & mandata eius observa, hoc est omnis homo.
 Disciplinam Domini ne abjicias, nec deficias cum ab eo corripieris.
 Diligite iustitiam qui iudicatis terram.
 Divitiæ salutis sapientia & scientia.
 Doctrina viri per patientiam noscitur.
 Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.
 Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.
 Deum nemo vidit unquam.
 Dilectio proximi malum non operatur.
 Dies Domini sicut fur in nocte ita veniet.
 Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.
 Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.
 Deum querens, gaudium querit.
 Discretio est mater virtutum.
 Disciplina vel misericordia multum destituitur, si una sine altera tenentur.
 Difficile corrigitur nequitia, quam concipit quis in pueritia.
 Deo nihil mali est imputandum, quandoquidem ipso malo utitur ad bonum.
 Difficile est cuiquam agnoscere sanitatis gratiam, nisi per infirmitatis disciplinam.
 Delitiæ & epularum varietas, fomenta sunt luxuriæ.
 Dolentem non potest consolari, qui non concordat dolori.
 Duplici reatu constringitur, qui & in se ipso prava committit, & alios pravitate sua corrumpit.
 Diu jacens in peccatis, diu quoque si converti voluerit, diabolicæ tentationis molestias sustinebit.
 Deus ideo dicitur creans mala, quia & pro peccatis nostris immittit flagella.
 Divinus sermo sicut mysteriis prudens exercet, ita superficie simplices refovet.
 Deo magis placet, qui sibi puras quam qui plenas manus præbet.
 Difficilius arrogantia, quam auro & gemmis caremus.
 Duplicis peccati reatus est, & non esse sanctus quod credoris, & simulare quod sanctus sis.
 Domini iniusti sæviunt, iusti purgantur.
 Difficillimum est hominem seipsum vincere.
 Diuturna quies vitii alimenta ministrat.
 Dapsilis & largus cunctis placet mortalibus.
 Dimidium facti perfectum dicere noli.
 Discere semper habet, qui Christum vult imitari.
 Doctrinæ verba paucis profunt sine factis.
 De rebus dubiis noli contendere verbis.
 Discordes revoca, fautor merentibus insta.
 Divitiæ veræ sunt virtutum bona quæque.
 Dives dicendus cui parvus suppetit usus.

E.

Excelsum super omnes gentes Dominus, & super cælos gloria eius.
 Exspecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum.
 Ecce quam bonum & quam jocundum habitare fratres in unum.
 Ex abundantia cordis os loquitur.
 Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.
 Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est.
 Ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.
 Eadem mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis.
 Erue eos qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses.
 Execratio peccatori cultura Dei.
 Egestas & ignominia ei qui deserit disciplinam; qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur.
 Est via quæ videtur homini iusta, novissima autem eius deducunt ad mortem.
 Equus paratur ad bellum, sed à Domino victoria datur.
 Ex studiis suis agnoscitur puer.
 Est confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam.
 Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ, dicit Deus omnipotens.
 Emendemus in melius, quod ignoranter peccavimus.
 Ebrietas & crapula omni Christiano est detestanda.
 Escarum copia carnem incendit ad desideria noxia.
 Eleemosynam Deus execratur, quæ ex rapina præbetur.
 Erubescere malum sapientiæ est, erubescere verò bonum fatuitatis.
 Errat facillime, qui non curat quo rectius pergat.
 Egens æquè est is qui non satis habet, & is cui copia nulla sufficit.
 Eadem velle & eadem nolle, eadem firma amicitia est.
 Eo tempore quisque incipit malus esse, quo potest bonus fieri.
 Ex alieno periculo sapiens se corrigit & emendat.
 Est etiam precibus tribuit pro vita precantis.
 Egregius Doctor faciens bona, quæ docet ipse.
 Eloquium sanctum pretiosum sit super aurum.
 Esse Deo proprium cunctis est iure sciendum.

Expers doctrinæ tenebras patietur ubique.
Electi pauci, multi sunt verò vocati.
Est quasi vas vacuum, cui cura deest animarum.

F.

Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis.
Firmamentum est Dominus timentibus eum.
Flumen Dei repletum est aquis.
Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.
Filii hujus seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.
Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.
Facilius est camelum per foramen acus intrare, quam divitem intrare in regnum Dei.
Fur non venit nisi ut furetur & mactet & perdat. |
Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam.
Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum.
Favus stillans labia meretricis, & nictidius oleo guttur ejus, novissima autem illius amara quasi absinthium.
Fallax gratia & vana est pulchritudo, mulier timens Deum, ipsa laudabitur.
Flagellat Deus omnem filium quem recipit.
Fœneratur Domino, qui misereatur pauperis.
Fugit impius nemine persequente, justus autem quasi leo confidens absque terrore erit.
Fiducia magna erit coram Deo elemosyna omnibus facientibus eam.
Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est Christus Jesus.
Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quod Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere.
Fides sperandarum substantia est rerum, argumentum non apparentium.
Fides sine operibus mortua est.
Fornicatores & adulteros judicabit Deus.
Frater si fratrem adjuvat, ambo consolabuntur.
Febris corporis calor, febris verò animi est avaritia & libido.
Fortissimum jejunium est panis & aqua.
Fagellum Dei tunc diluit culpam, cum mutaverit vitam.
Fraudem Deo facere videtur, qui proposito spiritualis vitæ relicto ad seculum revertitur.
Futura providere specialiter pertinet ad illos, quibus cura commissa est super alios.
Frigus & fames simplici vestitu ciboque expelli potest.
Fidelibus nox in diem mutatur, infidelibus autem ipsa etiam lux tenebrosa efficitur.
Formam mulieris non animus prius quam corporis oculos concupiscit.
Frequenter superantur prosperitate, qui superari non poterant ad veritate.
Fortitudo justorum est carnem vincere, delectationem vitæ præsentis extinguere.
Fortitudo reproborum est, transitoria sine cessatione diligere, contra flagella conditoris insensibiliter perdurare.
Formidari diabolus non debet, qui nihil nisi permissus valet.
Frustra niti, nec aliud se fatigando, nisi odium querere, extremæ dementia est.
Frustra pro salute corporis laboratur, nisi salus animæ obtineatur.
Facilius sacculos, quam nosmetipsos abnegamus.
Fidelius & gratius obsequium est, quod amore magis quam metu geritur.
Ferreas mentes libido domat.
Flammæ inextinguibili quandoque tradetur, qui hic avaritiæ & malitiæ suæ incendia extinguere neglexit.
Facilis venia huic est danda, qui non peccat ex industria.
Fortior est qui cupiditates, quam qui hostes subjicit.
Ferox atque inquietus linguam semper litigijs exercens cani comparatur.
Formicamur à Domino, quando adulterinis cogitationibus ab ejus amore casto deviamus.
Fœdis immundisque libidinibus deditus, fordide suis voluptatem imitatut.
Facile offendit qui non optimis, sed pessimis placere cupit.
Fortia gesta tuæ ne demonstres citò vitæ.
Felix qui requiem poterit captare perennem,
Felices oculi qui cernunt gaudia cæli.
Ferreæ mens dictis crebrò superatur iniquis,
Fructibus ex propriis arbor cognoscitur omnis.
Finis præcepti constat dilectio Christi.

G.

Gustate & videte quoniam suavis est Dominus: beatus vir qui sperat in eo.
Gloriosa dicta sunt de te civitas Dei.
Gratiam & gloriam dabit Dominus.
Generatio rectorum benedicetur.
Gaudium erit in cælo super uno peccatore penitentiam agente, quam super nonaginta novem justis, qui non indigent penitentia.
Grave est saxum & onerosa arena, sed ira stulti utroque gravior.
Gloria patris filius sapiens est.
Gloria, & honor, & pax omni operanti bonum, Judæo primum & Græco.
Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ.
Gemina dilectio homines facit proximos Deo.

Grandis offensa nolle placare, quem offenderis.
 Grandis Ecclesie destructio neglecta cœnobiorum proviso.
 Gestu corporis habitus demonstratur mentis.
 Gladius utraque parte actus est verbum Dei, penetrans animam & corpus.
 Gravissimum inimicitie genus, labiis benedicere, & corde maledicere.
 Gloriam & superbire pro temporibus commodis, iudicium est animi insipientis.
 Gloriosus est injuriam tacendo tolerare, quam respondendo vindicare.
 Gaudia integra nusquam sunt in terra.
 Gulæ & luxuriæ deditus, comparatur jumentis insipientibus.
 Gratis à Deo data, gratis etiam sunt hominibus danda.
 Gravis animus dubiam non habet sententiam.
 Grave est peccatum, unde aliquis peccandi sumit exemplum.
 Generalis commoda nemo facere debet sibi propria.
 Grata Deo dona fert, qui frangit mala vota.
 Gaudens in Domino, gustat suavissima mella.
 Grande scelus grandi studio debet superari.
 Gloria mundana nullis est prorsus amanda.
 Gratia sola Dei quos vult facit alta meriti.

H.

Homo sicut fœnum, dies ejus tanquam flos agri.
 Homo cum in honore esset, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.
 Homo vanitati similis factus est: dies ejus sicut umbra prætereunt.
 Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo.
 Homo videt in facie, Deus autem intruetur eor.
 Hereditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit.
 Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum da pauperibus.
 Humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis.
 Hilarem datorem diligit Deus.
 Hora est jam nos de somno surgere.
 Homo nascitur ad laborem, avis ad volatum.
 Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devota.
 Horrendum est incidere in manus Dei.
 Humanum est peccare, diabolicum verò perseverare.
 Hoc studio converti quisque debet ad bona, quo operatus est mala.
 Hærebat jugiter in malis, conversus faciat idem in bonis.
 Honestas & sobrietas in cunctis rebus sunt appetendæ.
 Honor Deo exhibitus, exhibentes æterna gloria dignos facit.
 Honorem & imperium si vis habere, dabo tibi magnum, impera tibi.
 Honorare parentes, ad omnes pertinet homines.
 Humilibus & fidelibus divina legis mysteria parent, superbis autem & infidelibus latent.
 Hoc est funditus à malo recedere, ex amore Dei jam nolle peccare.
 Homines plusquam Deum timere, non est religionis Christianæ.
 Hæres & propinquus est spiritualis amicus,
 Hactenus extremi sunt sepius primis.
 Hos quos lassisti, citius placare memento.
 Horrida bella gerit, qui pacis fœdera spernit.
 Hostem ter Dominum, sed & in se dilige charum.
 Heu quam rara fides reperitur nunc apud omnes.

I.

Initium sapientiæ timor Domini.
 Intellectus bonus omnibus facientibus eum.
 Juxta est Dominus his qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu salvabit.
 In circuitu impii ambulant.
 Jacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.
 In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.
 Immittit Angelos Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.
 Judicia Domini vera justificata in semetipsa.
 Justus ut palma florebit, ut cedrus libani multiplicabitur.
 In memoria æterna erit justus, ab auditione mala non timebit.
 Justus es Domine, & rectum iudicium tuum.
 In patientia vestra possidebitis animas vestras.
 Justorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectam diem.
 Iudicium durissimum in his qui præsumunt fiet.
 Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnet.
 In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.
 Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum.
 Infernus & perditio coram Domino, quanto magis corda filiorum hominum.
 Inter superbos semper jurgia sunt, qui autem cuncta agunt consilio, reguntur sapientia.
 In omnibus operibus tuis memorare novissima, & in æternum non peccabis.
 Justus ex fide vivit.

In fine hominis denudatio operum ejus.
 In die bonorum ne immemor sis malorum.
 Inisium omnis peccati superbia.
 In desiderijs est omnis otiosus.
 In multiloquio non deerit peccatum.
 In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos.
 In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros.
 In hoc ipso peccat homo, quod peccare vellet, si inultè potuisset.
 Intenta supplicatio dormite cor mundum vetat.
 Invocandus est Deus jugiter, ut voluntatem simul & facultatem bene agendi nobis præstare dignetur.
 Ideo omnes diabolicæ tentationis molestias pati permittimur, ut omnibus easdem molestias patientibus compati & condolere sciamus.
 Iter longum agentes majori providentia indigent, quàm prope proficiscentes.
 Ita & monachi jugiter Deo servientes, magis egent provideri, quàm ceteri liberè viventes.
 Infinito labori finitus quantuscunque sit comparari nequit.
 Invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.
 Infirma mundi elegit Deus ut confundat fortia.
 Initium bonorum confessio est malorum.
 Incautum caro affligitur, si mens voluptatibus non reluctatur.
 Iusti vocabulum non amittit, qui per penitentiam semper resurgit.
 Innocentia vera est, quæ nec sibi nec alijs nocet.
 Iejunium non est perfecta virtus, sed multarum virtutum fundamentum.
 Iustitia humana tam fragilis est, ut potius remissione peccatorum constet, quam perfectione virtutum.
 Iracundus cum irasci desierit, tunc sibi met maximè irascitur.
 Iracundus etiam si mortuum suscitet, nulli placet.
 Infeliciores sunt mali cum cupita perfecerint, quam si ea quæ cupiant implere non possent.
 Infeliciores sunt qui faciunt, quam qui patiuntur injuriam.
 Ignis concupiscentiæ carnalis quanto diutius ardere permittitur, tanto difficilius extinguitur.
 Ingratus unus multis miseris nocet.
 Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter.
 Inopiæ parva, avaritiæ desunt omnia.
 Inimicos diligere grave quidem est præceptum, sed grande præmium.
 Improvidus miles fortem se in pace gloriatur.
 Illis dimittuntur minima, qui majora districte flevit peccata.
 Jugiter attendendum, quant a Dei gratia sit nobiscum.
 In malis sperare bona, nemo nisi innocens solet.
 In multis frustra laborat, qui sua magis quam se ipsam Deo offerre studet.
 In vanum laborat, qui cæcum honorat.
 Injuriam magnam creatori facit, qui creaturam ullam plus quàm illum diligit.
 Imperat aut servit collecta pecunia cuique.
 Invidus alterius marcescit rebus optimis.
 Impedit ira animum ne possit cernere verum.
 Impia quæque studens, nequit in Christo fore prudens.
 Invidiæ plenum super omnes constat egens.
 Indurare Dei nihil aliud est, nisi non misereri.
 Intractata caro gustat cælestia raro.
 Inter epulas difficile servatur castitas.
 Infirmi penè omnes se quidem ab alijs tolerari volunt, ipsi verò alios tolerare renuunt.
 Infirmas carnis si patientur sustineatur, est quasi purgatorius ignis.
 Illos expectat gloria, qui laboriosa gerunt certamina.

K.

Karitas non est ab ullo extorquenda, sed cum beneficijs exquirenda.
 Karitas patiens est, benigna est.
 Karitas operit multitudinem peccatorum.
 Karos nemo suos Christo præponere debet.

L.

Lætetur cor quærentium Dominum.
 Lex Domini immaculata, convertens animas.
 Lætabitur justus in Domino, & sperabit in Domino, & laudabuntur omnes recti corde.
 Lux orta est justo, & rectis corde lætitia.
 Lapidem quem reproboverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.
 Labores manuum tuarum qui manducabis, beatus es & bene tibi erit.
 Lata & spatiosa via est, quæ ducit ad mortem.
 Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est.
 Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.
 Levemus corda nostra cum manibus ad Deum.
 Leo rugiens & rursus esuriens princeps impius super populum pauperem.
 Lingua sapientium ornat scientiam.
 Lampas contempta apud cogitationes divitum parata est ad tempus statutum.

Lingua placabilis lignum vitæ.
 Litera occidit, spiritus autem vivificat.
 Laudet te alienus, & non os tuum.
 Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra.
 Lingua si non restringitur, nequaquam ubi cecidit jacet, sed semper ad deteriora labitur.
 Lupus adveniens indicat, quo animo quilibet pascor super gregis custodiam stabat.
 Lucerna corporis est oculus, lux autem mentis sapientia spiritualis.
 Lachryma veniam non postulant, sed merentur.
 Laus humane avidus, divina retributionis respuit munus.
 Labor improbus omnia vincit.
 Læta magis quam tristitia quosdam homines corrumpunt.
 Labor assiduus carnales deprimit æstus.
 Liber est dicendus, in quo nullum regnat vitium.
 Longo usu discendum est, quid cuique loqui vel tacere conveniat.
 Lucrum turpe ut dispendium fugito.
 Levis atque inconstans nihil avibus differt.
 Licet multis vita tua placeat, tibi placere non debet.
 Lucrum sine damno alterius fieri non potest.
 Libidinis imperus abstinentiæ expellit virtus.
 Latentem superbiam nil magis non comprimit, quam culpa patens.
 Lascivus juvenis eget, ut crebrò monteatur.
 Leges antiquas ne transgrediendo resolas.
 Laudat rite Deum, qui verè diligit illum.
 Laude manet dignus, qui nititur esse benignus.
 Lumbos præcingit, qui carnis vota restringit.
 Languor insolitus in solitum etiam quærit medicinæ genus.

M.

Magnus Dominus noster, & magna virtus ejus, & sapientiæ ejus non est numerus.
 Mirabilis Deus in sanctis suis.

Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non est finis.
 Misericordia Domini plena est terra.
 Magna opera Domini, exquilita in omnes voluntates ejus.
 Misericordia Domini ab æterno, & usque in æternum super timentes eum.
 Mutuabitur peccator, & non solvet: iustus autem miseretur, & tribuet.
 Misericordiam & veritatem diligit Deus.
 Multæ tribulationes iustorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus.
 Multa flagella peccatoris, sperantem autem in Domino misericordia circumdabit.
 Misericors & misericors Deus, patiens & multum misericors.
 Mors peccatorum pessima; & qui oderunt iustum, delinquent.
 Melius est modicum iusto super divites peccatorum multas.
 Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.
 Mercenarius videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit.
 Melior est obedientia, quam victima.
 Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis.
 Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.
 Melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum jurgio.
 Musica in luctu, importuna narratio.
 Melior est iniquitas viri quam beneficiens mulier.
 Melius est humiliari cum mitibus, quam dividere spolia cum superbis.
 Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivij.
 Melius est à sapiente corripri, quam stultorum adulatione decipi.
 Memoria iusti cum laudibus, & nomen impiorum putrescet.
 Memento creatoris tui in diebus juventutis tuæ.
 Militia est vita hominis super terram, & sicut dies mercenarij dies ejus.
 Mors & vita in manibus linguæ.
 Multum valet deprecatio iusti assidua.
 Modicum fermentum totam massam corrumpit.
 Mundus transit, & concupiscentia ejus: qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.
 Melius est non habere quod tribuas, quam impudenter petere quod des.
 Melius est benè vinci, quam malè vincere.
 Melius est prius facere quod evenit, quam postea mali facti pœnitentis.
 Mendacium non est, cum de rebus insensibilibus quasi de sensibilibus mysticè loquimur.
 Mirandum simul & dolendum, quod plures quasi religiosi à cibis quibusdam abstinentes, mox quasi scelerati pessima
 quæque agere omni modo student.
 Mirandum dolendumque nihilominus & illud, quod plurimi simulantes se pro peccatorum venia visitate sancta & pro-
 cul posita loca, cum fuerint reversi multo peiores fiunt quam antea.
 Mores & studia rectorum & subceptorum qualitate inspicuntur.
 Majora crimina & tardè credenda sunt cum audiuntur, & citius punienda cum veraciter agnoscuntur.
 Melius est rusticitatem habere sanctam, quam eloquentiam peccatricem.
 Mollis & dissolutus non vir, sed mulier est dicendus.
 Mulier dans operam virtuti, vir potest dici.
 Melius est facere divortium cum homine, quam cum Deo.

Manus

Manus pauperis, gazophylacium Christi est.
 Male Sabbatum celebrat, qui à bonis operibus vacat.
 Magna pars intelligentiæ scire quid nescias.
 Magna securitas est cordis, aliena non appetere.
 Militis cuiuslibet fortitudo non agnoscitur, nisi in bello.
 Mala mors putanda non est, quam bona vita præcessit.
 Malus ubi se simulat bonum, ibi est pessimus.
 Malè imperando summum imperium amittitur.
 Mala conscientia nusquam requiescit secura.
 Mortuus huic mundo, nil scit nisi vivere Christo.
 Magnum certamen juvenilem vincere carnem.
 Maxima fit pestis, cum pastor erit puerilis.
 Mens levis ac fragilis cito perfert scandala carnis.
 Mens affueta malis, vix eripietur ab illis.
 Mors & perditio dicenda est cæca libido.
 Maxime quarendum, quod semper erit retinendum.

N

Novit Dominus viam iustorum, & iter impiorum peribit.
 Noli emulari in eo, qui prosperatur in via sua, in homine faciente injusticias.
 Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.
 Nolite sperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiscere.
 Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam.
 Non salvatur Rex per multam virtutem.
 Nolite confidere in principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus.
 Nemo bonus nisi solus Deus.
 Non in solo pane vivet homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.
 Non est opus sanis medicus, sed male habentibus.
 Nisi quis inenatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum Dei.
 Nemo potest duobus Dominis servire.
 Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere.
 Necesse est ut veniant scandala, vè autem homini illi per quem scandalum venit.
 Non est discipulus super magistrum.
 Nihil oportum, quod non reveletur, & occultum, quod non sciatur.
 Nemo mittens manum suam ad aratum, & aspiciens retro aptus est regno Dei.
 Ne tardes converti ad Dominum.
 Non est speciosa laus in ore peccatoris.
 Noli negligere disciplinam Domini, & ne fatigeris cum ab eo argueris.
 Noli arguere derisorem, ne oderit te: argue sapientem, & diligit te.
 Non est homo iustus super terram, qui facit bonum, & non peccet.
 Novit iustus animas jumentorum suorum, viscera autem impiorum crudelia.
 Non agnoscitur in bonis amicus, nec absconditur in malis inimicus.
 Nec coram cæco ponas offendiculum.
 Non vult Deus mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat.
 Nihil in terra fit sine causa.
 Novit Dominus qui sunt ejus.
 Non solum rei sunt qui faciunt mala, sed qui consentiunt facientibus.
 Nemo coronabitur, nisi qui legitime certaverit.
 Noli vinci à malo, sed vince in bono malum.
 Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt.
 Nolite mirari si odit vos mundus.
 Nemo quod suum est quarat, sed quod alterius tantummodo.
 Non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate.
 Non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente qui timer Deum, & operatur justitiam, acceptus est illi.
 Nihil infelicis felicitate peccantium.
 Nitens curis sordidum demonstrat animum.
 Non est secunda læticia in divinis paginis multa cognoscere, sed cognita custodire.
 Nolle & posse bona prius incognita atque impossibilia, demonstrat gratiæ supernæ dona.
 Nil est tam facile, quod non fiat difficile, si invitus facias.
 Nemo in alium priusquam in se ipsum peccat.
 Nunquam Deus mentem deserit, quæ peccata sua veraciter agnoscit.
 Nescit penè quid labor sit, qui nunquam circa spirituales nequitias certare studuit.
 Negligentia & otiositas hominem trahunt ad interitum.
 Nisi quis in fide, & spe fundatus fuerit, ad charitatis veræ cultum non ascendit.
 Nulli vel malè vel benè contigit propter se solum, sed ut simul alij corrigantur aut consolentur per illum.
 Nequitia diaboli qualis in Job fuisse legitur, talis in omnes homines erit, si tantum permittatur.
 Nemo in Ecclesia amplius nocet, quam qui perverse agens regimen tenet.
 Non multitudo peccatorum, sed impietas hominem ducit ad desperationem.
 Non est in hominis potestate vita illius.
 Nil cuiquam proderit æstimari sanctus, cum non sit.
 Nil petas quod negaturus es.
 Nimis dolenda præsumptio, quod ea mala facere præsumunt Christiani, quæ execrantur pagani.
 Nam Christiani Dei sui sanctorumque suorum destruant monasteria, pagani autem sua venerantur idola.

Non vivas aliter in solitudine, aliter in foro.
 Nil scire vel curare, hoc est mortuum vivere.
 Negat sibi ipse, quid quod difficile est petir.
 Nulli imponas, quod ipse pati non possis.
 Nemo periculosius peccat, quam qui peccata defendit.
 Nemo nobilis nisi quem nobilitat virtus.
 Nisi quis timorem amoremque Dei ante se jugiter ponat, citò in aliquod peccatum labitur.
 Nemo se satis metiri prævalet, nisi alterum consideret.
 Nil magnum est in rebus humanis, nisi animus magna despiciens.
 Non homo, non aurum poterunt dare quæque beatum, Sed virtute Dei consistit vita beati.
 Nil peccant oculi, si mens velit his dominari.
 Non poterit dici quam multa sit ars inimici.
 Nil credas actum, cum quicquam restat agendum.
 Nil prodest didicisse bonum, nisi feceris illud.
 Ne tardare velis, si quem convertere possis.
 Non est multa sciens laudandus, sed bene vivens.
 Nisi stultorum pars semper amat sociorum.

O.

Oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum.
 Os justi meditabitur sapientiam, & lingua ejus loquetur iudicium.
 Observabit peccator justum, & stridebit super eum dentibus suis.
 Omnia quæcunque voluit Dominus fecit in cælo & in terra, in mari & in omnibus abyssis.
 Omne regnum in seipso divisum desolabitur.
 Omnis plantatio quam non plantabit pater cælestis, eradicabitur.
 Omnis qui facit peccatum, servus est peccati.
 Omnis qui petit, accipit: & qui querit, invenit, & pulsanti aperietur.
 Omnis qui se exultat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.
 Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.
 Omni habenti dabitur, ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo.
 Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemiae non remittetur.
 Orate ne fuga vestra fiat hyeme vel Sabbatho.
 Omnia possibilia sunt credenti.
 Omni tempore benedic Deum, & pete ab eo ut vias tuas dirigat.
 Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.
 Omni negotio tempus est, & opportunitas.
 Omnia fac cum consilio, & post factum non poenitebis.
 Omnis sapientia à Domino Deo est, & cum illo fuit semper.
 Odium suscitatur rixas, & universa delicta operit charitas.
 Omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult.
 Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu, gratias agentes Deo & Patri per ipsum.
 Omnes unanimes in oratione estote, compatiētes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles.
 Omne gaudium exultate cum in tentationes varias incideritis.
 Omnis qui odit fratrem suum, homicida est.
 Obedire oportet Deo magis quam hominibus.
 Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum.
 Oculum non vidit, & auris non audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se.
 Omnia munda mudivis, coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum.
 Omnia licent, sed non omnia expediunt.
 Omnis infidelium vita, peccatum est,
 Oriolitas inimica est animæ.
 Omnis dies velut ultimus tractandus est.
 Oriolum verbum est, quod aut ratione justæ necessitatis, aut intentione piæ utilitatis caret.
 Obsequium amicos, veritas odium parit.
 Occasiones deesse non possunt perituris,
 Omnino errat, qui per pacem & otium se assequi triumphum putat.
 Omnis divina percussio aut purgatio est vitæ præsentis, aut initium poenæ sequentis.
 Oratione continua superantur vitia.
 Opere melius quam verbis Deus laudatur & prædicatur.
 Oculi petulantes cordis luxuriosi sunt proditores.
 Occultæ & jugiter perpetratae culpæ merentur, ut reges pastoresque perversi constituantur.
 Omnia fidei argumenta à præteritis rebus sunt assumenda.
 Omne quod est iustum, merito dici valet unum.
 Orandum semper, ne se educamur ab hoste.
 Omni prælato subiectus sis quasi Christo.
 O quantis curis mens indiget omnibus horis.
 Os quod mentitur, animam jugulare refertur.

P.

Prope est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate.
 Preciosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus.

Prohibe

Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum,
 Patientia pauperum non peribit in finem.
 Petite, & dabitur vobis: quærite, & inveniatis: pulsate, & aperietur vobis.
 Perfectus omnis erit, si sit sicut magister ejus.
 Potens est Deus de lapidibus suscitare filios Abraham.
 Percute filium tuum virga, & liberabis animam ejus à morte.
 Plus proficit correptio apud prudentem, quam centum plagæ apud stultum.
 Perversi difficile corriguntur.
 Princeps qui libenter audit verba mendacii, omnes ministros habet impios.
 Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur.
 Pondus & pondus, mensura & mensura: utrumque abominabile est ante Deum.
 Probata virtus corripit insipientes.
 Propter peccata populi regnare facit Dominus hypocritam.
 Peccator vel puer centum annorum maledictus erit.
 Pugnabit orbis terrarum contra infensatos.
 Post concupiscentias tuas non eas.
 Probate spiritus, si ex Deo sint.
 Prudentia carnis, mors est: prudentia autem spiritus, vita & pax.
 Petitis, & non accipitis, eo quod male petatis.
 Plenitudo legis est dilectio.
 Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.
 Peccantes coram omnibus arguantur, ut cæteri metum habeant.
 Positi in deliciis attendere nequeunt, quanta si pœna perennis.
 Pax vera est dicenda, cum spiritus & caro conveniant omni modo.
 Pacificus homo filius Dei mereatur vocari.
 Parentes in tantum diligendi sunt & honorandi, quantum illi subiecti sunt summo patri.
 Prælati ac senioribus suis inobediens, meretur aut si ipse prælatus fuerit aliquibus, ab eis eadem patiatur.
 Pastor quilibet fugit, cum subiectis solatium subtrahit, aut injustitiam videns non contradicit.
 Par supplicium subibitur, qui pariter peccaverunt.
 Pœnitentia vera est & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare.
 Publica culpa, publica etiam indiget pœnitentia.
 Pœnas gravissimas quandoque sunt passuri, qui non pro sceleribus suis renuunt parva flagella pati.
 Plenus venter facile disputat de jejuniis.
 Perfectum odium est, quod nec justitia nec ratione caret.
 Peccatum peccato adjicitur, cum id quod nequiter gestum est, nequiter etiam defenditur.
 Probatio bonæ voluntatis, nolle peccare cum possis.
 Providendum est cunctis pro Dei amore licita relinquentibus, ne tepide viventes ad illicita corruant.
 Pro qualitate audientium formari debet sermo doctorum.
 Pravis moribus semper gravis est vita honorum.
 Peccata quædam animam pollunt, quædam verò extingunt.
 Priusquam promittas delibera, ne post promissa minimè expleta mendax dicaris.
 Periculum nunquam sine periculo vincitur.
 Prudentia rerum exitus meretur.
 Plus sunt laudandi benefacientes quàm benedicentes.
 Pecunia tunc fit preciosa, cum pro Dei amore translata in alios desinit possideri.
 Plurimi infamiam, pauci verò verentur reatus conscientiam.
 Pacem cum hominibus habeas, bellum cum vitiiis.
 Pecuniæ imperare oportet, non servire.
 Paupertas animæ major quam corporis extat.
 Peccans quotidie studeat mox se reparare.
 Perfectus miles pensat sapissimè vires.
 Perversi menti sua culpa est maxima pœna.
 Præceptum ad risum, præceptum quoque fertur ad iram.
 Promptus vel facilis ad risus schemata ne sis.
 Pluribus intentus minor est ad singula sensus.
 Præsens vita brevis, sed vita futura perennis.

Quam bonus Israël Deus his qui recto sunt corde.
 Quærite Dominum, & confirmamini: quærite faciem ejus semper.
 Quærite Dominum, & vivet anima vestra.
 Qui timetis Dominum, laudate eum.
 Qui diligitis Dominum, odite malum.
 Quomodo miseretur pater filiorum, miserus est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognovit figmentum nostrum.
 Qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo tuo, hic accipiet benedictionem à Domino.
 Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in cælo & in terra.
 Qui seminant in lachrimis, in exultatione merent.
 Quærite primum regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.
 Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.
 Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.
 Qui est ex Deo, verba Dei audit.
 Quod prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiat?

Quam dabit homo commutationem pro anima sua.
 Qui dixerit fratri suo Fratue, reus erit gehennæ ignis.
 Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.
 Quod Deus conjunxit, homo non separet.
 Qui infidelis est in minimo, & in majori infidelis est.
 Quasi scelus idololatriæ est, Deo nolle acquiescere.
 Querite Dominum dum inveni potest, invocare eum dum prope est.
 Qui sequitur iustitiam, diligitur à Domino.
 Qui abscondit scelera sua, non dirigitur: qui autem confessus fuerit & reliquerit ea, misericordiam consequetur.
 Qui diligit disciplinam, diligit & sapientiam.
 Qui offert sacrificium ex substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui
 Qui averit aures suas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.
 Quasi tempestas impius pertransit.
 Quæ non congregas in juventute, quomodo ea habere poteris in senectute.
 Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur.
 Qui fratri suo parat foveam, ipse incidet in illam.
 Qui modica spernit, paulatim decedet.
 Qui sibi nequam est, cui bonus erit.
 Quodcumque potest manus tua facere, instanter operare: quia nec opus nec ratio ne, sapientia erunt apud inferos, quo
 tu properas.
 Qui parit virgæ, odit filium.
 Qui timent Deum, non erunt incredibiles verbo illius.
 Qui mollis & dissolutus est opere suo, frater est sua opera dissipantis.
 Quod timet impius, veniet super eum.
 Qualis rector est civitatis, tales inhabitantes.
 Qui custodit os suum, custodit & animam suam.
 Qui obdurat aures suas ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur.
 Qui docet fatuum, quasi qui glutinat testam.
 Qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.
 Qui in uno offendit, multa bona perdit.
 Quanto magnus es, humiliare in omnibus.
 Qui timet pruinam, veniet super eos nix.
 Qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium.
 Quicumque voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur.
 Qui se existimat stare, videat ne cadat.
 Qui habet aures, audiat quid spiritus dicat Ecclesiis.
 Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus à morte.
 Qui non manducat, manducantem non judicet.
 Qui fiorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.
 Quicumque spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei.
 Qui viderit fratrem suum necessitatem patientem, & clausit viscera sua, quomodo charitas Dei manet in eo,
 Qui parit feminat, parit & metet.
 Qui gloriatur, in Domino gloriatur.
 Quanto altior gradus, tanto profundior casus.
 Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris.
 Qui ignorat, ignorabitur.
 Qualis sit quilibet pastor, lupus adveniens indicat.
 Qualis apud se quisque lateat, illata contumelia probat.
 Quam laudem merebimur de pallore jejunii, si invidia sumus lividi.
 Quid virtutis habet vinum non bibere, & ira atque odio inebriari.
 Quid prodest attenuari corpus abstinentia, si animus intumescat superbia.
 Quasi in sacculum pertusum res suas ingerit, qui & bona aliqua agit, & tamen nulla pravitate solita studia deserit.
 Qui se meminit illicita plurima perpetrasse, debet etiam pro poenitentia à licitis abstinere.
 Quisquis cogitat quid Deo voveat, se ipsum voveat & reddat.
 Quantum bonum habeat sanitas, ostendit infirmitas.
 Qui succurrere perituro potest, si non succurrat, reus mortis ejus erit.
 Qui verbis lenibus potest corrigi, non debet increpatione exasperari.
 Qui casti perseverant & virgines, Angelis Dei efficiuntur æquales.
 Quisquis jugiter tractat ut bona aliqua faciat, sine intermissione orat.
 Quæcunque mensuram extendunt, dæmonia suggerunt.
 Quantum quis in humilitate & castitate profecerit, tantum Deo appropinquabit.
 Quod omni modo necesse est pati, patienter sustine.
 Quæ facere turpe est, etiam dicere turpe est.
 Quando mens sit divisa ad multa opera, sit minor ad singula.
 Quæ modo quisque legit, hæc habiturus erit: Seu bona sive mala semper habita ea.
 Quousque homini non displicent mala à se facta, regnant in eo vitia.
 Qui nunquam didicit subesse, nulli potest rite præelle.
 Quid intelicius quam conspecta felicitate aliorum affici.
 Quod unusquisque non expertus est in semetipso, difficile credit in alio.
 Quis dives? qui nil cupit, & quis pauper? avarus.
 Quod satis est cui contingit, nihil amplius optet.
 Quid stulti proprium? non posse & velle nocere.
 Quod prudentis opus? cum possit nolle nocere.
 Quam prope sit litus, in corde maris labyrinthus.

Quantum plus valeas, tantum sumittere Christo.
 Qui tibi dat multum, de te quoque querit idipsum.
 Quam bonus est Dominus cunctis querentibus illum.
 Quam tenebrosus amor quo lucis spernitur actor.

R.

Regnum tuum Domine, regnum omnium seculorum
 Rectos decet laudatio. * *
 Redimet Dominus animas fervorum suorum, & non delinquet omnes qui separant in eo.
 Revela Domino viam tuam, & spera in eum, & ipse faciet.
 Rectè judicate filii hominum.
 Regnum celorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.
 Risus dolore miscetur, & extrema gaudii luctus occupat.
 Responso mollis frangit iram.
 Regnantibus impiis ruina hominum erit.
 Rex qui sedet in solio iudicii, dissipat omne malum intuitu suo.
 Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus ejus in aeternum firmabitur.
 Rex justus erigit terram, vir avarus destruet eam.
 Regnum à gente in gentem transferretur propter injustitias.
 Renovamini spiritu mentis vestrae, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est, in justitia & sanctitate veritatis.
 Religio munda & immaculata apud Deum patrem hæc est: visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum.
 Radix omnium malorum, cupiditas.
 Religiosus homo, si citò irascitur, facilè etiam ad penitentiam movetur.
 Rectè judicare aliena merita non valet, cui conscientia innocentiae propriae nullam iudicii regulam præbet.
 Rectius sequuntur agnum conjugati humiles, quam virgines superbientes.
 Robusti corpore nisi Deo, à quo vires habent, devotè famulentur, pro hoc pœnas patientur.
 Referendum est pietati divinae, quicquid homo jumentis amplius habet.
 Regnum Dei tantum valet, quantum habes.
 Ruina populi, sacerdotes mali.
 Ratio humana quot perverfis cogitationibus renititur, tot coronas cœlestes promeretur.
 Regimen animarum ars est artium.
 Raptores alienarum rerum, ipsi quandoque rapiuntur ad interitum.
 Repentinus furor nil rationis recipit. * *
 Rebelles divinae pietati tradentur diabolicæ potestati.
 Res qualibet obscura per similitudinem est explananda.
 Remissio & lenitas nimia coram Deo reputatur pro crudelitate magna.
 Repti & in hoc sæculo fatigantur desideris, & in futuro tormentis.
 Rustica lingua viri mansuetum cor retinentis, Gravior est Domino quam lingua perita superbi.
 Rara fides homini tribuenda est, pro dolor, omni.
 Rex pius & justus studet hoc quod dicitur esse.
 Regis enim nomen monet ut commissa regantur.
 Rebus in adversis ne motus delictuaris.

S.

Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.
 Sacrificium Deo spiritus contribulatus. * *
 Sit gloria Domini in seculum sæculi.
 Sit nomen Domini benedictum ex hoc nunc & usque in seculum.
 Salus iustorum à Domino, & protector eorum in tempore tribulationis.
 Suavis Dominus universis, & miserationes ejus super omnia opera ejus.
 Spiritus ubi vult spirat, & vocem ejus audis, sed non scis unde veniat, & quo vadat.
 Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.
 Si manus tua vel pes tuus scandalizet te, abscinde illum & projice abs te.
 Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.
 Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripue eum inter te & ipsum solum.
 Sanctus spiritus disciplinae fugiet fictum, & aufert se à cogitationibus quæ sunt sine intellectu.
 Sapientis oculi in capite ejus.
 Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis querite illum.
 Stultus verbis non corrigitur.
 Sapiens cor & intelligibile abstinet se à peccatis.
 Stulticia colligata est in corde pueri, & virga disciplinae fugabit eam.
 Stratera dolosa abominatio est apud Deum, & pondus æquum voluntas ejus.
 Sapiens ut sol permanet, stultus autem ut luna mutatur.
 Semel loquitur Deus, & secundo non repetit.
 Sapientiam omnium antiquorum exquirat sapiens.
 Sapientia abscondita & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque?
 Sapiens verbis innotescit paucis.
 Septies cadit justus, & resurget: impii autem corruent in malum.
 Sermo durus suscitatur furorem.
 Somnia extollunt imprudentes.

Secura mens quasi iuve convivium.
 Secreta regis celare, bonum est: magnalia autem Dei revelare, honorificum est.
 Stultus in risu exultat vocem suam.
 Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, & caritas eius in nobis perfecta est.
 Si quis dixerit quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mandax est.
 Spiritualis homo iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur.
 Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.
 Sapientia huius mundi, stultitia est apud Deum.
 Sine poenitentia sunt dona & vocatio Dei.
 Scientia inflat, caritas aedificat.
 Si vivimus spiritu, spiritu & ambulemus.
 Sive vivimus, sive morimur, Domini sumus.
 Sic diligendi sunt homines, ut eorum non diligantur errores.
 Speculator astat desuper, qui nos diebus omnibus actusque nostros prospicit.
 Scire Dei, approbare est: nescire verò, reprobare.
 Summa apud Deum est nobilitas, clarum esse virtutibus.
 Subiektorum vicia aliquando sunt dissimulanda; sed post hæc quia dissimulabantur indicanda.
 Satanæ insidias evadere, non est volentis neque currentis, sed misentis Dei.
 Simulatores & callidi provocant iram Dei.
 Solitudinem quarit, qui cum innocentibus vivere cupit.
 Similitudines rerum variarum ad aedificationem nostram jugiter proponendæ sunt.
 Sicut canis revertit ad vomitum suum, sic imprudens stultitiam suam iterat.
 Sicut aqua extinguit ignem, ita elemosyna peccatum.
 Sanctitatis nomen habere sine operibus, nulli prodest.
 Sapiens est, qui factis plus quam verbis alios docet.
 Salus est divitum, subvenire necessitatibus pauperum.
 Sagittas contumeliæ virtus repellit patientia.
 Scorpiones dici possunt, qui bonis quidem in facie non resistunt, sed mox cum recesserint detrahunt.
 Semetipsum abnegat, qui relicto carnalis vitæ homine, induit spirituales & novum hominem, id est, Christum.
 Stultum valde est, si his placere quarimus, quos non placere Deo scimus.
 Sufficit unicuique sic disputare vel dicere, ut intelligatur.
 Superfluitas tam verborum quam rerum vitanda est.
 Sicut ex variis floribus colliguntur mella, ita ex variis hominibus virtus quælibet colligenda.
 Secularibus literis intentus, sacræ scripturæ arcana capere non potest.
 Scripturam sacram legens attendere debet quid mysticè vel juxta literam, quid pro parte vel pro toto dictum sit.
 Scripturæ sacræ meditatio mentem retrahit à cogitatu noxio.
 Sicut plurimi cibi nihil profunt absque sale, ita omnes virtutes absque charitate.
 Sicut fistula absque inspirante nullum reddit sonum, ita & cor hominis absque inspiratione divina nullum recipit bonum.
 Sicut equi cuiuslibet cursus in loco spatioso, ita & hominis voluntas probatur in arbitrio dato.
 Sicut oculi omnium in capite, ita etiam in Christo consistere debet omnis intentio fidelium.
 Sine fine cruciari meretur, qui nullum peccandi finem in corde suo statuit.
 Summi principis ministri in primis sunt providendi.
 Sic aliis ignosce, ut tu tibi peccanti illos ignoscere cupis.
 Sanguis sanguinem tangit, cum peccata peccatis adiunguntur.
 Superbia sola corrumpit omnia bona.
 Stulta vota frangenda sunt.
 Sine doctrina vita est quasi mortis imago.
 Siames dici pater & princeps, nomen cum honore serva, moribus imple.
 Sapius ventis agitatur ingens pinus, & celsæ turres graviore casu decidunt.
 Stantibus & lapsis par sollicitudo tenenda est: His ne retrò cadant, illis ut concite surgant.
 Sermo datur multis, anima sapientia paucis.
 Si nequeas plures, velte solummodo cures.
 Si quid vovisti Domino, ne reddere tardes.
 Solius est Domini bona de pravis operari.
 Semper avarus eget, hunc nulla pecuna replet.
 Si vis salvari, nil huic præpone saluti.
 Spiritus est vita, mors carnis Philosophia.

L.

TE decet hymnus Deus in Syon, & tibi reddetur votum in Hierusalem.
 Testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis.
 Tibi Domine derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor.
 Time te Dominum omnes sancti eius, quoniam non est inopia timentibus eum.
 Thesaurizate vobis thesauros in cælo, ubi nec arugo neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt nec furantur.
 Timor Domini expellit peccatum.
 Totum spiritum tuum profert stultus, sapiens autem differt & reservat in posterum.
 Tempus omni rei sub cælo.
 Turris fortissima nomen Domini, ad ipsum currit justus, & exaltabitur.
 Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis.
 Timenti Deum, bene erit in extremis.
 Triplex funiculus difficilè rumpitur.
 Testis falsus non erit impunitus.

Timor

Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem.
 Turpe est, ut qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, iudex fiat alienæ.
 Tanto subtilius quisque de tenebris iudicat, quanto eum verius claritas lucis illustrat.
 Tentator pervigil hos acrioribus pulsat insidiis, quos maximè viderit abstinere à peccatis,
 Tenax & prodigus nimium, ambo in unum nimietatis confluent vitium.
 Timendus est præ cunctis, cujus potestas est super omnes.
 Tenebræ nimis mentes asperioribus formandæ sunt studiis.
 Temperatum omne tam Deo quam hominibus est acceptabile.
 Tormenta quorundam aliis profunt ad correctionem.
 Tantum quisque proximum portat, quantum amat.
 Tanto pejora sunt vitia, quanto virtutum specie celantur.
 Tandiu quis errat in fide, quousque omnia à Deo inspicere & regi diffidit.
 Testa odia pejora sunt, quam apta.
 Tale genus est vitiorum, ut nisi præteritum celeri pœnitentia deleatur, alia exinde oriantur.
 Tales sumus intus, quales nos foris ostendimus.
 Tacere qui nescit, nescit & loqui.
 Tacentibus difficile subvenitur, consentientes autem languoris sui qualitatem, facilius recipient sanitatem.
 Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.
 Tunc te lapsurum formida, cum ruit alter.
 Tutus erit nunquam, qui suspitione laborat.
 Tristatur facile, quorum spes extat in imis.
 Tempestas grandis est indignatio Regis.
 Testis veridicus vero Regi manet aptus.
 Totus ubique manens, tota est virtute colendus.
 Timor Dei & oratio assidua, hominem volare faciunt ad cœlestia.
 Tolerabilius mundi mala suscipimus, si contra hæc præscientiæ clypeo munimur.
 Tepidè viventes Christiani, difficilius corriguntur quam pagani.

V.

Universa viæ Domini misericordia & veritas requirentibus testamentum ejus, & testimonia ejus.

Vultus Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.
 Veritatem requiret Dominus, & retribuet abundanter facientibus superbiam.
 Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum.
 Vox exultationis & salutis in tabernaculis justorum.
 Vana salus hominis.
 Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino.
 Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos.
 Vir linguosus non dirigetur in terra.
 Virum injustum mala capient in interitum.
 Væ vobis qui decimatis mentem & animum, & cuminum, & quæ majora sunt reliquistis, id est, misericordiam & iudicium.
 Vigilate & orate ne intretis in tentationem.
 Vigilate omni tempore, orantes ut digni habeamini fugere, quæ ventura sunt.
 Ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.
 Unaquæque arbor ex fructu suo cognoscitur.
 Verba sapientium quasi stimuli, & quasi clavi in altum defixi.
 Vani sunt omnes homines, in quibus non est scientia Dei.
 Vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis.
 Vinum apostatate facit etiam sapientes.
 Væ civitati cujus Rex juvenis est, & cujus principes mane comedunt.
 Ubi fuerit superbia, ibi erit & contumelia.
 Vir iracundus provocat rixas: qui autem patiens est, mitigat suscitatas.
 Væ soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem se.
 Væ qui dicunt bonum malum, & malum bonum.
 Virum stultum interficit iracundia, & parvulum occidit invidia.
 Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruant.
 Vita carniū, sanitas cordis: putredo ossium, invidia.
 Via vitæ custodiendi disciplinam, qui autem increpationes relinquit, errat.
 Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis.
 Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.
 Unus dominus, una fides, unam baptisma, unus Deus & pater omnium.
 Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.
 Unicuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem.
 Virtus in infirmitate perficitur.
 Verbum bonum super datum optimum.
 Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis.
 Ubi spiritus Domini, ibi libertas.
 Ubi est charitas & dilectio, ibi sanctorum congregatio.
 Voluntas integra benefaciendi, à Deo reputabitur pro opere beneficii.
 Vera discretio non nisi vera humilitate acquiritur.
 Voluptas omnis ad instar apum, ubi gratia mella sūdūt, morsu corda terit.
 Vehementior est animi quam corporis febris.
 Virtutis fructum sapiens in conscientia, minus perfectus ponit in gloria.

Vigilat qui ad aspectum veri luminis mentis oculos apertos tenet.
 Victus ab uno quolibet vicio citò labitur in alia.
 Virtus semper invidiæ patet.
 Vanæ gloriæ sectator ei qui semina vento dispergenda committit, assimilatur.
 Valens retinere sanitatem, nullius despiciat vel imideat infirmitatem.
 Vitanda est superbia, quæ & Angelos decepit, & virtutes omnes destruit.
 Vitia prius extirpanda sunt in homine, deinde virtutes inferendæ.
 Virgines & monachi sic temperent jejuniū, ut semper fortes sint ad Dei servitium.
 Voluptas habet pœnam, & necessitas parit coronam.
 Unaquæque virtus tanto minor est, quanto defunt ceteræ.
 Ubi non est timor Dei, ibi regnum peccati.
 Unde bonus proficit, inde invidus tabescit.
 Vitiis dediti, non possunt virtutibus ditari. * * *
 Ut volunt Reges, ita valent leges.
 Valde imperitus est medicus, qui nulla nisi lenia medicamina dare novit.
 Ultra modum sunt delicati, qui nulla adversa volunt pati.
 Verecundiam abiciens, omnes simul virtutes abiecit.
 Vix quisquam in bonum transit, nisi ex malo.
 Variam dant oçia mentem.
 Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
 Vivere si rectè nescis, decede peritis.
 Utilitatis amor citò suadet, quid sit agendum.
 Utilitas grandis latet in rebus quoque parvis. * * * * *
 Virtutes variæ pariter possunt habitari.
 Virtus est grandis, benedicere pro maledictis.
 Ut lapis omnis homo, nisi mollis agatur ab alto.
 Vis ingens animi, nullius laude moveri.

PROVERBIORUM LIBRI FINIS.

VENERABILIS BEDÆ
 PRESBYTERI DE SUBSTAN-
 TIIS LIBELLVS.

PROLOGVS.

SANCTAE Ecclesiae munusculum aliquod offerre cupiens, sed in manu mea nil reprensens præter parvam dictandi atque scribendi notitiam, hanc ipsam in eius servitium volo coaptare, quantum Dominus dignatur adjuvare. Scribere enim gestio pro admittitione cunctorum fidelium, admonitione duntaxat indigentium, dividens eos in duas personas clericorum & laicorum, assumens quæ ad hoc utriusque persona congrua monita, per quæ à carnalibus ad spiritalia, à visibilibus ad invisibilia possint animum suspendere, & superna conspiciere sicut & Apostolus dicit: Invisibilia enim Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Cujus studii oblatio precor ne cui indigna videatur, quia ut legitur ad templum Domini quondam inter insignia & preciosissima dona offerebantur etiam viles pili caprarum: & duo minuta vidua paupercula oblata Deo ipsius Domini nostri Iesu Christi testimonio approbantur. Precor & illud ut si quisquam in his quæ dicam vel melius sentiat, vel aptius eadem proferre valeat, non idcirco rusticitatis meæ verbulatio reprehendat: quia ut quidam sapiens dicit, Non omnia possimus omnes. Nam si ille eandem sententiam iuxta ingenij sui vires melius quam ego proferre posset, forsitan & alter aliquis illo sapientior excellentius proferre nosset. Vnusquisque ergo in suo sensu abundet, tanto majores Deo agens gratias, quanto excellentioris scientiæ talentum ab eo accepit: simulque attendat, quia Deo magis placent rustica humilium dicta, quam eximia verbositas arrogantium, & in seculari literaturæ pompa gloriantium.

DE SUBSTANTIIS.

SUBSTANTIA igitur, quæ per se sine ullius adminiculo subsistere valet, Deus solummodo est. Illa autem substantia, cujus totum esse in alterius consistit potestate, creatura profecto esse probatur. Sed sicut divina substantia in tribus constat personis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti: ita & creatura omnis in tribus consistat differentiis. Aut enim est rationalis, ut Angelici Spiritus & homo: aut animalis, & omnia quæ flatu vitali sine ratione potiuntur: aut neutrum est, habens tantummodo esse, ut arbores & lapides. Unde omnino patet, quia omnis creatura Deo, à quo omne quod est habet, se quoque subdere debet. Cujus nimirum subjectionis ratio & observantia ad solam rationalem creaturam pertinet, id est, ad Angelos & homines. Sicut enim hi soli cæteris creaturis excellentiores sunt conditi, ita etiam ab his solis exigitur subjectio & cultura Dei, & aut pro subjectionis studio remunerantur, aut pro repugnantia atque superbia puniuntur. Sed quia hujusmodi iudicium in Angelicis spiritibus jam factum est: nam quidam eorum pro obedientiæ suæ meritis ita sempiternæ beatitudini sunt deputati, ut nihil aliud quam bonum velle possint: quidam verò pro superbia in æternas pœnas projecti,

ad nulla